

УДК 657.421:347.728.1

Ужва А.М., к.е.н., доцент,

Коханчук В.С.

Миколаївський національний університет

імені В.О. Сухомлинського

МЕТОДИКА СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

Запропоновано та обґрунтовано методику судово-бухгалтерської експертизи операцій з основними засобами

Ключові слова: основні засоби, судово-бухгалтерська експертиза, експерт-бухгалтер, організаційні засади судово-бухгалтерської експертизи.

Uzhva A., Kohanchuk V.

METHODS FORENSIC ACCOUNTING OPERATIONS FIXED ASSETS

Offered and grounds of methods judicial-accountin of operations with the fixed assets.

Key words: plant and equipment, forensic accounting, expert accountant, organizational principles forensic accounting.

Ужва А.М., Коханчук В.С.

МЕТОДИКА СУДЕБНО-БУХГАЛТЕРСКОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ ОПЕРАЦИЙ С ОСНОВНЫМИ СРЕДСТВАМИ

Предложено и обосновано методику судебно-бухгалтерской экспертизы операций с основными средствами

Ключевые слова: основные средства, судебно-бухгалтерская экспертиза, эксперт-бухгалтер, организационные основы судебно-бухгалтерской экспертизы.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В умовах сьогодення значно зріс рівень злочинів, пов'язаних з рухом і використанням основних засобів. Методико-організаційні засади судово-бухгалтерської експертизи операцій з основними засобами представлено як сукупність певних елементів, пов'язаних між собою, взаємодія яких дає змогу здійснити ефективно дослідження інформації про рух та використання матеріальних активів суб'єктів

Ужва А.М., Коханчук В.С.

господарювання різних форм власності, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року або операційного циклу, якщо він довший за рік, на основі спеціальних знань у різних сферах економіки, господарського аналізу та контролю з метою вирішення широкого кола питань, що виникають при розслідуванні економічних злочинів та судовому розгляді господарських суперечок.

Цілі статті. Теоретичне обґрунтування методичних та організаційних засад судово-бухгалтерської експертизи операцій з основними засобами на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблем. Багато науковців досліджували питання судово-бухгалтерської експертизи, у тому числі і аспекти її організації. Серед таких як М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Гуляєва, М.Ф. Базась [1], Г.Г. Мумінова-Савіна [4], В.Д. Понікаров [5] та ін. Які зробили значний внесок у дослідженні теорії та практики судово-бухгалтерської експертизи, але питання стосовно організаційних засад судово-бухгалтерської експертизи операцій з основними засобами залишились недосліджені в повному обсязі.

Основні засоби підприємства включають основні виробничі засоби й невиробничі основні засоби. Основні засоби, визначають виробничий потенціал будь-якого виробництва і економічного становища країни у цілому. Така важливість основних засобів обумовлює значення успішних розслідувань порушень, здійснених у ході операцій з основними засобами. Дуже часто, для того щоб розслідування було максимально результативним, необхідно залучати до нього експерта-бухгалтера, дії якого повинні бути чітко організовані, що й обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

На сьогодні розвиток судово-бухгалтерської експертизи основних засобів пов'язана зі створенням методології, яка включає систему загальнонаукових і частково-наукових методів і прийомів дослідження, детально наведено на рисунку №1.

Загальнонаукові методи є сукупністю принципів і категорій матеріалістичної діалектики та загальнонаукової теорії пізнання. Базуються на використанні прийомів, як аналіз і синтез, індукція і дедукція, абстрагування і конкретизація, аналогія і моделювання, системний і функціонально-вартісний аналіз. Такі методи в практиці органів внутрішніх справ частіше за все використовують для дізнання і виявлення ознак скоєння корисливих правопорушень.

До часткового-наукового методу дослідження основних засобів належать такі прийоми:

1. Розрахунково–аналітичний включає:

- а) економічний аналіз;
- б) статистичні розрахунки;
- в) економіко-математичні методи.

2. Документальний виділяє такі види контролю:

а) нормативно-правову оцінку відображених у документах господарських операцій;

б) логічний контроль об'єктивної можливості виконання документально оформлених господарських операцій;

в) цілковите і нецілковите спостереження;

г) зустрічну перевірку документів підприємства;

д) спосіб зворотного рахунку, що ґрунтується на попередній експертній оцінці матеріальних витрат, з метою подальшого визначення величини безпідставних списувань сировини та матеріалів.

Методи дослідження інформації діляться на такі групи:

1. Прийоми дослідження окремого документа.

2. Прийоми дослідження кількох документів, які відображають одну або взаємозв'язані операції.

3. Прийоми перевірки відображення господарських операцій.

Використання в судово-експертній практиці прийомів документального дослідження дозволяє дати кількісну та якісну оцінки виявленим недолікам, установити відповідальних за них посадових осіб і визначити розмір їхньої матеріальної відповідальності.

Прийоми часткової методики залежать від характеру правопорушень, місця їх скоєння, особливостей документування і обліку операцій, що застосовуються на конкретному підприємстві.

Сукупність часткових прийомів, які використовуються в процесі дослідженні основних засобів, становить зміст часткової методики судово-бухгалтерської експертизи, яка самостійно визначається експертом-бухгалтером залежно від його досвіду і кваліфікації для розв'язання конкретно поставлених питань.

У процесі дослідження експерт-бухгалтер установлює правомірність віднесення окремих об'єктів до основних засобів. Основні засоби, які будуть визнані непридатними для використання протягом звітного періоду, списуються на витрати цього періоду за їхньою залишковою вартістю. Експерт упевнюється в тому, що основні засоби, які за даними бухгалтерського обліку повністю зношені, не можуть принести в майбутньому економічної вигоди, переоцінені за їхньою залишковою вартістю і відображені у складі

необоротних активів підприємства. Важливим завданням експерта-бухгалтера є також перевірка правильності формування первісної вартості основних засобів, що визначено в П(С)БО 7 " Основні засоби " [6].

Рис. 1. Схема методів судово-бухгалтерської експертизи та прийомів

Експерт-бухгалтер визначає справедливу вартість основних засобів в разі якщо:

- 1) Безкоштовної передачі основних засобів.
- 2) Основні засоби отримані внаслідок бартерних операцій.
- 3) Основні засоби передані як внесок до статутного капіталу.

Якщо підприємство придбає основні засоби, які були в експлуатації, то, зараховуючи їх на баланс, потрібно відобразити і суму переданого зносу (продавець повинен указати її в акті приймання-передачі). У разі безкоштовного отримання основних засобів вони мають бути оцінені за ринковою, а не за залишковою вартістю.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Методика експертного дослідження операцій з основними засобами полягає в перевірці та порівнянні балансових (звітних) даних про залишки основних засобів з даними синтетичного та аналітичного обліку. При цьому бухгалтерські записи звіряються з первинними документами про надходження та вибуття основних засобів (акти приймання, накладні, акти ліквідації основних засобів, довідки про нараховану суму амортизації, дані про витрати на капітальний ремонт та т. ін.).

Суб'єкти судово-бухгалтерської експертизи операцій з основними засобами в ході здійснення експертного дослідження використовують певні методи та спираються на нормативно-правові акти та законодавчі документи, які регламентують здійснення операцій з основними фондами. Відповідно до обраних методів та нормативно-правової бази, суб'єкти вже безпосередньо взаємодіють з об'єктом та предметом судово-бухгалтерської експертизи операцій з основними засобами.

Подальше дослідження допоможе вдосконалити методику експертного дослідження операцій з основними фондами на основі певних знань організаційних аспектів судово-бухгалтерської експертизи даного питання.

Висновки. Розуміння методико-організаційних засад судово-бухгалтерської експертизи операцій з основними засобами виділяє та чітко обґрунтовує окремі елементи цього поняття та дозволяє підвищити ефективність проведення експертного дослідження, його результативність. Успіх експертизи багато залежить, як було здійснено планування проведення експертизи. Ефективне планування передбачає розподіл обов'язків з-поміж експертів, щоб вони відповідали їхній кваліфікації та досвіду для досягнення найліпших результатів.

1. Базась М. Ф. Теоретико-методологічні засади судово-бухгалтерської експертизи: навч. По-сібн. / М. Ф. Базась. — К., 2007. — 488 с.
2. Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків. Затверджена наказом Міністерства фінансів України від 11.08.1994 р. № 69. Зареєстрована в Міністерстві юстиції України 26.08.1994 р. за № 202/412 (зі змінами і доповненнями № 1116 від 08.09.2011 р).
3. Косовиць Л. Облік основних засобів за МСФЗ // Головбух. — 2008. — № 35. — С. 17–23.
4. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза : Навч.–метод. посіб. для самост. вивч. Дисципліни — К. : ХНЕУ, 2004. — 268 с.
- 5.

6. Понікаров В. Д. Судово–економічна експертиза : навч. посібн. / В. Д. Понікаров. — Х., 2005. — 232 с.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №7 "Основні засоби". Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 №627.